

Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen asiantuntijaryhmän 1. kokous

3.4.2014 klo 12-14 Opetus- ja kulttuuriministeriössä

Pöytäkirja

Paikalla:

Kehitysjohtaja *Pirjo-Leena Forsström*, asiantuntijaryhmän puheenjohtaja,
ATT-hankkeen pääsihteeri, CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy
Opetusneuvos *Juha Haataja*, asiantuntijaryhmän varapuheenjohtaja,
opetus- ja kulttuuriministeriö
Vararehtori, professori *Keijo Hämäläinen*, Helsingin yliopisto
Johtava asiantuntija *Päivi Hämäläinen*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Yliaktuaari *Marianne Johnson*, Tilastokeskus
Kulttuuriasianneuvos *Minna Karvonen*, opetus- ja kulttuuriministeriö
Joona Lehtomäki, Open Knowledge Finland Ry
Informaatikko *Aila Louhelainen*, Oulun yliopiston kirjasto
Ylitarkastaja *Sami Niinimäki*, opetus- ja kulttuuriministeriö
Tutkimushallinnon asiantuntija *Eeva Nyrövaara*, Helsingin yliopisto
Tietohallintopäällikkö *Marit Olander*, valtioneuvoston kanslia
Asiantuntija *Soile Ollila*, Tekes
Tiimipäällikkö *Johanna Seppänen*, Työterveyslaitos
Pääsihteeri *Sirpa Thessler*, LYNET
Päivi Rauste, CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy (siht.)

Estynyt:

Yksikön päällikkö *Hilppa Gregow*, Ilmatieteen laitos
Tiedeasiantuntija *Jyrki Hakapää*, Suomen Akatemia
Vanhempi tutkija, dosentti *Jyrki Kettunen*, Arcada
Professori *Mikko Mönkkönen*, Jyväskylän yliopisto
Neuvotteleva virkamies *Anne Kauhanen-Simanainen*, valtiovarainministeriö

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti läsnäolijat tervetulleiksi asiantuntijaryhmän jäseniksi. Strategisia teemoja, joita asiantuntijaryhmän odotetaan käsittelevän ovat mm.:

- Yhteisen näkemyksen ja toimintakulttuurin hahmottaminen ja siihen sitoutuminen
- Rahoituksen oikea kohdistaminen
- Tutkimuksen julkaisutoiminnan yhteisten linjausten kehittäminen
- Tutkimusympäristöjen avoimempi hyödyntäminen
- Kansainvälisen yhteistyön edistäminen
- Avoin viestintä
- Yhteisten käsitteiden laatiminen

Asioiden edistämiseksi voidaan teettää selvityksiä, perustaa täsmätyöryhmiä, järjestää seminaareja, panostaa viestintään sekä järjestää kuulemistilaisuuksia eri aihepiireihin liittyen.

2. Asialista hyväksyttiin

3. Esittäytyminen ja osallistujien toiveet työryhmän työlle

Läsnäolijat esittäytyivät sekä kertoivat taustoistaan ja odotuksistaan alkavan hankkeen osalta. Puheenvuoroissa odotuksista nousivat esiin erityisesti:

- Tieteen avoimuuden ja koko toimintakulttuurin muutoksen edistäminen, mahdollisuuksien tiedostaminen ja muutosprosessin tukeminen
- Avoimuus on strateginen asia, jonka vaikutukset pitää tiedostaa ja hyödyntää
- Digitalisoinnin hyödyt pitää saada käyttöön kaikilla tasoilla; korkeakoulut, kirjastot, valtionhallinto. Liittymäpintojen hyödyntäminen ja kehittäminen ATT- ja KDK-hankkeiden välillä. Mietitään "hands on"-lähestymistapoja, käytännön keinojen tuominen arkeen, datanhallinnan koulutus mukaan tohtorikoulutukseen
- Tutkijoiden tarpeisiin vastaamista; edistetään datan saamista tutkijoiden käyttöön, kansallisia palveluita tutkijoille
- TTA-hankkeessa perusteltiin avoimuutta, luotiin ilmapiiriä, nyt on aika päästä käytännön toteutukseen
- Verkostojen (mm. tutkimushallinnon ja OKF:n) saaminen mukaan aktiivisuuteen
- Julkaisujen kustannusmallien selvittäminen oli mukana keskusteluissa
- Yhteistyön kehittämistä, parempia tapoja jakaa resursseja ja osaamista
- Tutkimuslaitosten tuominen tiiviimmin mukaan yhteistyöhön

4. Keskusteluasiat

a. ATT-hankkeen esittely

Juha Haataja esitteli ATT-hankkeen lähtökohtia. Tutkimusprosessin digitalisoituminen ja avautuminen luo uusia mahdollisuuksia yhteistyöhön ja kommunikointiin. Seuraavan neljän vuoden aikana avoimen tieteen ja tutkimuksen tavoitteita tullaan viemään eteenpäin ottaen huomioon etenkin ohjeistuksen, rahoituksen ja uudistumisen keskeiset kysymykset. Käsiteltävät asiat pyritään muotoilemaan niin, että ne voidaan viedä käytäntöön. Jalkautuminen tutkimuslaitoksiin, verkostoihin ja kampusasolle tulee olemaan hankkeen keskeisiä tehtäviä.

Hankkeen puitteissa tehdään selvityksiä, järjestetään työpajoja sekä organisoidaan avoimen tieteen ja tutkimuksen foorumi kerran vuodessa. Foorumissa esitellään hankkeen edistymistä sekä luodaan hankkeen sidos- ja intressiryhmien jäsenille mahdollisuus vuorovaikutukseen ja hankkeen arviointiin.

b. TTA-hankkeen tulokset

Juha Haataja kävi läpi TTA-hankkeen saavutuksia. Hän totesi, että TTA-hankkeessa saatiin paljon aikaan pragmaattisen otteen ansiosta. Työryhmät olivat aktiivisia, työryhmillä oli hyvät puheenjohtajat ja toiminta oli käytännönläheistä. Palveluiden kehityksessä on edistytty hyvin; IDA- ja Kata- ja AVAA-palvelut ovat toiminnassa. Metatietoasiat vaativat kehitystyötä sekä tiedonvaihtoa eri toimijoiden kesken.

c. Avoimen tieteen käsikirjan (<http://avointiede.fi/kasikirja>) ja sopimusmallin (<http://avointiede.fi/sopimusmalli>) esittely

Puheenjohtaja esitteli Avoimen tieteen käsikirjaa. Käsikirjassa on avattu ja konkretisoitu avoimuuden hyötyjä sekä sitä, miten omalta kohdaltaan voi edistää tieteen avoimuutta. Jatkossa käsikirjaa voidaan käyttää eri organisaatioissa ohjeistuksen apuvälineenä, OKM:n ohjeistukset tulevat olemaan yhdenmukaisia käsikirjan ohjeistusten kanssa. Asiantuntijaryhmän jäseniltä toivotaan kommentteja viikon sisällä, joko puheenjohtajalle tai avointiede@postit.csc.fi -osoitteeseen. Käsikirja jalostuu kevään aikana ja se viedään kesäkuun alussa ATT-strategiaryhmän hyväksyttäväksi. Myös käsikirjan käsitteisiin toivotaan asiantuntijaryhmän jäseniltä kommentteja/lisäyksiä. Käsitteet nähtävillä osoitteessa avointiede.fi/kasikirja. Todettiin mm., että metatietopuolta tulee käsitellä perusteellisesti käsikirjassa sekä avoimuuden hyöty- ja vastuupuolet pitää saada selkeästi esille. Käsikirjasta toivottiin kalvosettiä, jota kukin voisi esitellä omassa organisaatiossaan.

Puheenjohtaja lupasi kalvoksetin avointiede.fi -sivustolle ladattavaksi siinä vaiheessa, kun käsikirja on julkaisuvalmiina. Nettipohjaiseen materiaaliin panostetaan.

Seuraavaksi puheenjohtaja esitteli sopimusmallia tekijänoikeuden alaisen aineiston ja aineiston käyttöoikeuksien luovuttamisesta yliopistolle. Myös sopimusmalliin toivottiin kommentteja sekä kokouksessa että kokouksen jälkeen. Kokouksessa saatuja kommentteja sopimusmallista:

- Terveyssektori tulee olemaan suuri haaste. Myös kaupalliset intressit ovat haaste datan avaamiselle.
- Oikeuksien yhteensovittaminen on haasteellista ja se, miten sopimuksia tehdään riippuu myös tieteenalasta.
- Tutkijoiden keskuudessa ei edes paljoa puhuta näistä asioista, tutkijat pitäisi saada tietoisiksi oikeudellisista kysymyksistä.
- Sopimusten vaatimukset (esimerkiksi eri rahoittajatahot, yliopistot jne.) voivat olla myös ristikkäisiä. Tähän mennessä rahoittajan näkökulma on ollut ohjaava.

d. Selvitettävistä kokonaisuuksista keskustelu

Puheenjohtaja esitteli suunnitteilla olevia selvityksiä. Ryhmän jäsenille lähetetään lähipäivinä lista tämän kevään aikana tehtävistä selvityksistä. Ryhmän jäsenet voivat esittää puheenjohtajalle ehdotuksia osallistujista selvitystyöhön.

5. Päätösaasiat

a. PAS-työryhmän asettaminen

Päätettiin ehdotuksen mukaan, että perustetaan ATT-hankkeen asiantuntijaryhmän alaisuuteen tutkimusaineistojen pitkäaikais säilytystä selvittävä työryhmä. Työryhmän puheenjohtajana toimii Sami Niinimäki opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän jäseninä jatkavat pääosin TTA PAS -työryhmän jäsenet. Työryhmän toimikausi on vuoden 2014 loppuun. Jatko on vielä avoin, jatko mahdollisesti yhteistyössä KDK:n kanssa. Keskustelussa haluttiin selvyyttä myös siihen, miten tutkimuslaitosten kanssa edetään käytännössä tässä asiassa. Puheenjohtaja lupasi tehdä ehdotuksen asiasta.

b. Seuraavat kokousajat

2. kokous toukokuussa: 19.5. klo 10-12
3. kokous elokuussa: 20.8. klo 10-12

c. Menettelytavoista sopiminen

Päätettiin esityksen mukaan, että:

- 1) Strategiaryhmän jäsenille ei nimitetä varajäsentä, vaan tarvittaessa sijainen voi osallistua kokouksiin. Sijainen voi vaihtua, riippuen kokouksen agendasta.
- 2) Kokousmateriaalipostitus minimoidaan tallentamalla materiaalit ryhmän eDuuni-työtilaan. Myös ryhmän jäsenten sihteereille avataan pääsy asiantuntijaryhmän työtilaan.
- 3) Strategiaryhmän sähköpostilistaa käytetään vain strategiaryhmän työhön. Muu tiedotus hoidetaan avointiede.fi -sivuston kautta.
- 4) Pöytäkirjat ovat hyväksymisen jälkeen julkisia, ja ne julkaistaan avointiede.fi -sivustolla. Kokousmateriaali on lähtökohtaisesti julkista ellei muuta todeta.

6. Muut asiat

Sami Niinimäki OKM:stä kertoi 16.4. järjestettävästä kokouksesta, jossa esitellään selvitys kotimaisen OA-julkaisemisen rahoitusmalliksi. Asiantuntijaryhmän jäsenet ovat tervetulleita tilaisuuteen ja tilaisuudesta lähetetään ryhmän jäsenille erikseen kalenterikutsu.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.